

Zoals eens op weg naar Emmaüs...

SANCTA MARIA

Psychiatrisch Ziekenhuis v.z.w.

Melverencentrum 111

3800 Sint-Truiden

Sint-Truiden, juni 2007

1

Zoals eens op weg naar Emmaüs...

*Visietekst
Pastoraat in
P.Z. Sancta Maria*

INHOUDSTAFEL

PASTORAAT IN HET PZ SANCTA MARIA

Zoals eens op weg naar Emmaüs

INLEIDING

- A. De opdrachtverklaring: ‘.. vanuit het uitdragen van een christelijke visie op mens en maatschappij...’
 - a) De christelijke inspiratie in het PZ Sancta Maria
 - b) De specifieke bijdrage van het pastoraat in het PZ Sancta Maria

- B. Pastoraat: voor wie?
 - a) De patiënten
 - b) De medewerkers
 - c) De familie en omgeving
 - d) De hele leef- en werkgemeenschap van het PZ Sancta Maria

- C. De taken van de pastorale dienst
 - 1) Liefdevolle nabijheid (agapè)
 - 2) Verdieping (kerygma)
 - De pastor
 - De pastoraal dragende groep
 - Uitnodiging tot verdieping
 - 3) Gemeenschap vormen (koinônia)
 - 4) Vieren (liturgia)
 - 5) Inzet voor menswaardigheid (diakonia)

- D. Zoals eens op weg naar Emmaüs...
 - a) Pastoraat en hulpverlening: overeenkomst en onderscheid
 - b) Levensproblemen
 - c) Levensvragen

- E. Een stafdienst tussen integratie en vrijplaats

- F. Basisvoorwaarden voor pastoraat in het PZ Sancta Maria

BIJLAGE

Het narratief hermeneutisch pastoraalmodel
De inhoud van het pastoraal gesprek
Mens voor de mensen zijn – Marcel Weemaes

TOT BESLUIT

PASTORAAT¹ IN HET PZ SANCTA MARIA

Zoals eens op weg naar Emmaüs...

INLEIDING

Deze visietekst wil de lijnen die uitgezet zijn in de nieuwe opdrachtverklaring dieper uitwerken op vlak van de pastorale zorg in het PZ Sancta Maria. In het werkjaar 2003-2004 werd de opdrachtverklaring geactualiseerd. Ook voor het pastoraat heeft dit consequenties. Het PZ Sancta Maria staat met diepe wortels in christelijke bodem. De kiemlaag ligt bij priester Pieter Jozef Triest en de Zusters van Liefde. Vanuit die identiteit heeft pastoraat van oudsher een eigen plaats in de zorg voor psychisch zieke mensen. De boom groeit vandaag verder.... haar omgeving, de schapen en de herders veranderen....²

Deze tekst zoekt wegen naar een hedendaagse zinvolle samenwerkingsintegratie³ van het pastoraat in het PZ Sancta Maria. Hierbij houden we rekening met de noden en de mogelijkheden op maat van de instelling. We zijn ervan overtuigd dat deze tekst elementen aanreikt voor elke medewerker om ieder naar eigen vermogen, mee te werken aan de

¹ Pastoraat: christelijk geïnspireerde existentiële en spirituele zorg voor mensen bij hun streven naar zinvolheid in hun dagelijkse bestaan en bij hun worstelen met de ultieme levensvragen, uit BROEDERS VAN LIEFDE, WERKGROEP PASTORES IN DE GGZ, *Pastoraat in de geestelijke gezondheidszorg bij de Broeders van Liefde*, visietekst – maart 2004, Provinciaal der Broeders van Liefde, Gent, p. 16.

² Het woord pastor komt uit het Latijn en betekent 'herder'. Een herder gaat mee 'op weg'. Pastoraat betekent dus mee-gaan, *zoals eens op weg naar Emmaüs...*²

³ A. LIEGEOIS, *Tussen vrijplaats en integratie*, in A. LIEGEOIS, K. DEMASURE en K DE FRUYT, *Geestkracht, Pastoraat in de geestelijke gezondheidszorg*, Halewijn, Antwerpen, 2004, p. 83.

christelijke ‘spirit’ van het ziekenhuis. De aandacht voor het existentiële is niet het exclusief domein van de pastor en de pastoraal dragende groep in het ziekenhuis. We geloven in een wisselwerking van elkaar inspireren en voeden zodat het PZ Sancta Maria groeit tot een méér menselijke leefgemeenschap. Deze wisselwerking komt ook tot uiting in de opbouw van deze tekst. De existentiële dimensie van het bestaan laat zich niet in een apart vakje stoppen. Het ligt verweven in het leven van elke dag. Op elk moment van de dag kan men geconfronteerd worden met blijdschap, verdriet, lijden, verslagenheid, zinloosheid, verbondenheid, Daarom versmelten we in onze tekst de achtergrondvisie over het pastoraal handelen met de concrete uitwerking van het pastoraat in de dagelijkse praktijk.

A. DE OPDRACHTVERKLARING:’ ... VANUIT HET UITDRAGEN VAN EEN CHRISTELIJKE VISIE OP MENS EN MAATSCHAPPIJ...’

De opdrachtverklaring spreekt ons over uitdagingen en engagementen waar we als instelling voor staan. Deze engagementen worden door concrete stappen toegelicht. Dit alles wordt ‘gedragen’ door een christelijke visie op mens en maatschappij. Hier brengt de pastorale dienst in het PZ Sancta Maria zijn specifieke bijdrage.

a) De christelijke inspiratie in het PZ Sancta Maria

*God roept zijn mensen, Hij roept ze met naam
opdat ze toegewijd Zijn wegen gaan.
Mens voor de mens zijn, herder als God
trooster voor groot en klein, zo lief als God⁴*

Wat maakt het PZ Sancta Maria tot een specifiek christelijke instelling? Waar verschilt ze van een niet christelijk geïnspireerd ziekenhuis? In de eerste plaats vertrekken we bij haar wortels nl. priester Triest en de congregatie van de Zusters van Liefde. Zij liggen aan de basis van het PZ Sancta Maria.⁵ De pastorale dienst werkt actief mee om deze band te behouden door bijvoorbeeld de feestviering van de Zusters van Liefde, door het verzorgen van contacten met de zusters die als vrijwilligster actief zijn, . . .

Welke inspiratie en waarden bezielen het ziekenhuis? De waarden als naastenliefde, rechtvaardigheid, zorgzaamheid, . . . vragen een verbinding met het geloof in God en het verhaal van Jezus Christus. Ze krijgen een radicale betekenis door de verbinding met het

⁴ Lied van Marcel Weemaes, *Mens voor de mens te zijn*. De volledige tekst van het lied vindt U in de bijlage.

⁵ Artikel 1 van de Grondregels van de zusters van Liefde (1816) vat bondig samen welke spiritualiteit Triest aan zijn congregatie meegaf.

“De Zusters van de Liefde van JESUS en MARIA, opgeregt in des stad ende bisdom van Gend, en vereenigd in het H. Hert van JESUS, zullen, onder de bescherming van de alderheyligste Maegd, den H. Vincentius a Paulo en den H. Bernardus, het beschouwende leven, voor zoo veel het met hunne pligten overeenkomt, vereenigen met het werkende leven, het geene zal bestaan in de arme Zieken te dienen, geen slach uytgenomen, ’t zij in haere huizen, ’t zij in de hospitaelen, zelfs ook in de militairen; de Krankzinnige van hun geslacht te houden en te bezorgen; de Weezen en andere arme Kinderen op te Kweeken; school te houden; immers alle slach van Werken van Liefde te oeffen, volgens den geest en de regel van den H. Vincentius a Paulo.”

Uit: 150 jaar Zusters van Liefde te St – Truiden, 1991, p. 17.

geloof. De radicaliteit die we meekrijgen van de man uit Nazareth inspireert ons dagelijks werk op de ziekenhuisvloer.

Het 'christelijke' geeft een eigen glans aan de instelling. Er is een cultuur die gebaseerd is op verbondenheid. De radicaliteit van de christelijke inspiratie uit zich bijvoorbeeld in de onophoudelijke inzet voor mensen met moeilijke psychiatrische problematieken⁶.

Het ziekenhuis staat vanuit zijn eigenheid open voor andere levensbeschouwingen in een geseclariseerde en pluralistische context. In het PZ Sancta Maria werkt samen met interculturele bemiddelaars. Vragen van patiënten om begeleiding vanuit een andere eredienst, godsdienst of levensbeschouwing worden doorgegeven aan de betrokken vertegenwoordigers.

Het PZ Sancta Maria wil een deskundige pastorale zorg uitbouwen die geënt is op het vertrouwen en het geloof in God die met elke mens mee op weg gaat en mee-lijdt en mee-leidt.

b) De specifieke bijdrage van pastoraat in het PZ Sancta Maria

*Gods woorden spreken aanstekelijke echt,
zijn liefde tonen en doen wat Hij zegt.
Mens voor de mensen zijn, herder als God,
trooster voor groot en klein, zo lief als God.*

Pastoraat kunnen we in het algemeen omschrijven als een christelijk geïnspireerde, existentiële en spirituele zorg voor mensen bij hun streven naar zinvolheid in hun dagelijks bestaan en bij hun worstelen met de ultieme zingevingsvragen⁷.

Het is eigen aan de mens om vragen te stellen naar de zin van het leven. In het bijzonder op sleutelmomenten zoals bijvoorbeeld bij geboorte, ziekte en verlieservaringen. Waar komen we vandaan? Wat is ons leven? Waar komt het in dit leven op aan? Waar gaan we uiteindelijk heen? Vaak zal pastoraat in het PZ Sancta Maria eruit bestaan mensen in hun verlangen naar zinvolheid en hun worstelen met moeilijke levensvragen, nabij te zijn. Men wil voor hen een luisterend oor en een aandachtige gesprekspartner zijn. Dit zal soms gebeuren zonder dat de christelijke traditie daarbij uitgesproken aan bod zal komen. Op andere momenten zal die gelovige inspiratie veel explicieter ter sprake komen en in woorden, symbolen en rituelen aangeboden worden als een weg ten leven⁸.

⁶ Zie: opdrachtverklaring van Sancta Maria.

⁷ BROEDER VAN LIEFDE, WERKGROEP PASTORES IN DE GGZ, *Pastoraat in de geestelijke gezondheidszorg bij de Broeders van Liefde*, visietekst – maart 2004, Provinciaaloot der Broeders van Liefde, Gent, p.4

⁸ *Ibid.*, p4.

B. PASTORAAT : voor wie?

Iedereen die beroep doet op de pastor wordt pastorant genoemd. In het PZ Sancta Maria kunnen dit patiënten, medewerkers en familie zijn. Daarnaast richt het pastoraat zich op de hele leef- en werkgemeenschap in het PZ Sancta Maria.

a) De patiënten

*Zieken omarmen, hun tranen verstaan
met hen de kruisweg teneinde gaan.*

De pastorale zorg is in de eerste plaats gericht op onze patiënten die wensen beroep te doen op de pastor. In het pastoraal beleid gaat bijzondere aandacht naar de kennismaking met patiënten op de verschillende afdelingen. Door kennismakingsgesprekken en wandelgangpastoraal proberen we de drempel zo laag mogelijk te houden. We zetten de deur graag open. Er zijn ook individuele begeleidingsgesprekken en geloofsgesprekken mogelijk op vraag van de pastorant of via doorverwijzing door teamleden. De pastor biedt op meerdere afdelingen een sessie levens- en zingevingsvragen aan. Aan deze sessies kunnen alle geïnteresseerde patiënten deelnemen.

De pastorale dienst verzorgt op de zondagen en de feestdagen ook de liturgie binnen het ziekenhuis. Op de afdeling gerontopsychiatrie voorzien we op donderdag een beurtrol. De ene week vindt er een eucharistieviering plaats de andere donderdag bezoekt een priester de afdeling.

Zoals reeds vermeld in de inleiding is aandacht hebben voor levens- en zingevingsvragen niet het exclusief domein van de pastor. Werken in een christelijk geïnspireerd ziekenhuis vraagt een openheid voor de existentiële dimensie van de patiënt. Alle medewerkers, en in het bijzonder de patiëntenbegeleiders en verpleegkundigen, geven vanuit hun eigenheid ruimte voor levensvragen door bijvoorbeeld het thema niet uit de weg te gaan tijdens de begeleidingsgesprekken of eventueel indien wenselijk door te verwijzen naar de pastorale dienst. Op die manier is er een samenwerkingsintegratie tussen de pastor en de teamleden. De nieuwe behandelplannen zullen in de toekomst ook ruimte geven aan de existentiële dimensie.

De pastor kan een brug zijn tussen pastorant, zijn familie en de thuisparochie: bijvoorbeeld bij sacramentencatechese (vormsel, 1ste communie), vrijwilligerswerk door patiënt in de parochie, opvolging van pastorale bezoeken door parochiepriester,...

b) De medewerkers

*Mens voor de mensen zijn, herder als God
trooster voor groot en klein, zo lief als God.*

De medewerkers verdienen, in respect voor hun persoonlijke levensovertuiging, de nodige pastorale aandacht. Ze dragen dagelijks zorg voor mensen die leven op de pieken van vreugde en pijn. Ze werken niet alleen als hulpverlener in het ziekenhuis maar ze zijn er ook als mens aanwezig. De pastorale dienst wil voor deze dimensie mee zorg dragen.

De pastor geeft medewerkers bij belangrijke gebeurtenissen in hun leven een teken van betrokkenheid (gesprek, kaartje,...)

Maandelijks komt de pastor met de pastoraal dragende groep samen voor geloofsverdieping en – ontplooiing. Ze helpen ook bij het voorbereiden van de actiedag en van vieringen. De samenkomsten ondersteunen en motiveren deze medewerkers om hun pastorale betrokkenheid uit te dragen naar de eigen afdeling en naar de collega's.

Er is voor alle medewerkers die wensen ruimte voor spiritualiteit door bijvoorbeeld inspirerende bezinnende teksten die verspreid worden, de jaarlijkse personeelsbezinning en de bezinningsdag voor leidinggevenden. De medewerkers zijn ook uitgenodigd voor de liturgische diensten in het ziekenhuis.

c) De familie en omgeving

*Licht in het duister zijn, laaiende vlam
mens van vertrouwen zijn, zijn wie men kan.*

Het kan ook de taak van de pastor zijn om mee te helpen, in overleg met het team, om verbroken contacten met familieleden, weer op te nemen door bijvoorbeeld samen met de pastorant een brief te schrijven,...

De pastor probeert de familie zinvol bij te staan bij het overlijden van een patiënt.

De deur van de pastorale dienst staat ook altijd open voor de familie...

d) De hele leef- en werkgemeenschap van het PZ Sancta Maria

*God roept zijn mensen, Hij roept ze met naam
opdat zij toegewijd zijn wegen gaan.*

Pastoraat in het PZ Sancta Maria richt zich ook tot de leef- en werkgemeenschap van het hele ziekenhuis. Dit uit zich door actief mee te werken en te denken bij de uitwerking van beleidslijnen, door mee te werken aan het realiseren van de opdrachtverklaring, door gemeenschappelijke vieringen bij specifieke gelegenheden uit te werken, door te ijveren voor een gezond leef- en werkklimaat waarin elke medewerker zich kan ontplooiën, door het organiseren van de actiedag of de vredesdag, door het schrijven van inspirerende bijdragen voor het personeelsblad, en door het uitwerken van een personeelsbezinning.

C. DE TAKEN VAN HET PASTORAAT⁹

In de dagelijkse praktijk bestaat pastoraat in het PZ Sancta Maria uit 5 deelterreinen:

1) LIEFDEVOLLE NABIJHEID¹⁰ (*Agapé*)

Pastoraat begint en eindigt met liefdevolle nabijheid¹¹. Zeker in het PZ Sancta Maria waar mensen op een intense manier met de broosheid van hun bestaan geconfronteerd worden, is het nodig dat de pastor en de medewerkers genoeg ruimte hebben voor vrije en onverwachte ontmoetingen. Op moeilijke momenten in het leven heeft de mens nood aan een tochtgenoot die je (levens-)verhaal met respect en in alle rust beluistert. De gelegenheid krijgen om te spreken zonder dat iemand in die ruimte treedt, kan helend zijn. Een levensnabije, respectvolle en op de mens betrokken houding schept de openheid en het vertrouwen om diepere lagen aan te boren bij die mens¹².

Deze liefdevolle nabijheid begint bij de kleine ontmoetingen in de gang, door je medemens bij naam te kennen en te noemen, met aandacht voor de kleine en grote gebeurtenissen in het leven van je 'mede-mens'. Dit is een kleine manier om als pastor in het spoor van Jezus van Nazaret, geloof op een waarachtige manier te beleven en voor te leven. Liefdevolle nabijheid wil aanstekelijk werken...

2) VERDIEPING¹³ (*Kerugma*)

De Pastor

Een tweede weg van het pastoraat is die van de verdieping: mensen stimuleren om niet aan de oppervlakte te blijven. Hen de ruimte bieden om hun verhaal in de diepte te vertellen en samen op zoek te gaan naar wat waardevol is in dit leven, hoe gebroken en getekend hun bestaan soms ook is¹⁴. Wat is (was) je krachtbron in het leven? Wat is (was) nog heilig in het leven? Welke diepe twijfel of hoop houdt je bezig? Wat houdt je recht? Wat maakt je zo kwaad op God? Hoe ben je het vertrouwen in Hem kwijt geraakt? Wat beweegt je ten diepste? De pastor zal, in respect voor de eigen overtuiging van elkeen en in een verstaanbare taal, ook beelden en verhalen, dromen en verwachtingen uit de christelijke (en andere) tradities ter sprake brengen die ze zelf als inspirerend heeft ervaren¹⁵.

⁹ In dit hoofdstuk nemen we de 5 deelterreinen van pastoraat over uit de visietekst van de Broeders van Liefde. Deze 5 deelterreinen weerspiegelen de 5 basisopdrachten van de kerk: de opdracht tot verkonding of kerugma, tot opbouw van de gemeenschap of koinônia, tot dienst aan de wereld of diakonia, en tot vieren of liturgia.

¹⁰ BROEDER VAN LIEFDE, WERKGROEP PASTORES IN DE GGZ, *Pastoraat in de geestelijke gezondheidszorg bij de Broeders van Liefde*, visietekst – maart 2004, Provinciaal Broeders van Liefde, Gent, p. 7.

¹¹ *Ibid.*, p. 7.

¹² *Ibid.*, p. 7.

¹³ *Ibid.*, p. 7.

¹⁴ *Ibid.*, p. 7.

¹⁵ *Ibid.*, p. 7.

De pastor kiest ervoor om individuele (begeleidings)gesprekken vanuit een narratief-hermeneutische invalshoek te beluisteren (uitwerking: zie bijlage). De patiënten hebben in het ziekenhuis de gelegenheid om vrijwillig deel te nemen aan sessies over levens- en zingevingsvragen. Tijdens deze groeps gesprekken wisselt men op een rustige en open manier gedachten uit aan de hand van muziek(-teksten), poëzie, verhalen, stellingen, beeldmateriaal,... Elke week komt een ander thema aan bod zoals bijvoorbeeld geloof, ongelof, hoop, verdriet, humor, omgaan met grenzen, troost, rouw, lijden, zingeving in het alledaagse. Elke deelnemer krijgt de gelegenheid om vanuit zijn achtergrond gedachten te brengen. Maar alleen luisteren kan ook. Deze groeps gesprekken zijn niet gericht op therapeutisch doeleinden, ze kunnen wel een therapeutisch effect hebben. Momenteel worden er sessies aangeboden door de pastor en enkele medewerkers¹⁶ op meerdere afdelingen.

De pastoraal dragende groep

De pastoraal dragende groep is samengesteld uit medewerkers die uitdrukkelijk kiezen voor verdieping. In deze groep is elke afdeling vertegenwoordigd door een medewerker. Met hen gaat de pastor samen een weg in verbondenheid en geloofsverdieping. Deze medewerkers proberen elk op hun unieke wijze, pastoraal te dragen en uit te dragen op de dienst of afdeling. We ondervinden dat er zo een openheid groeit voor het existentiële bij collega's en patiënten. De pastoraal dragende groep zet iets in beweging: een openheid, een sfeer,... die elke dag mag groeien...

De pastorale dragende groep streeft ernaar om een vertegenwoordiging op elke dienst of afdeling te voorzien.

Nogmaals een uitnodiging tot verdieping

Openstaan voor levensvragen, zingeving, geloof of ongelof, kan op elk moment van de dag, in de kleine ontmoetingen, tijdens begeleidings gesprekken of tijdens de therapieën. Daarvoor moet men geen pastor zijn.

De personeelsbezinning en de liturgie zijn voor de medewerkers kansen tot verdieping.

3) GEMEENSCHAP VORMEN¹⁷ (*koinônia*)

Een van de basisprincipes waardoor de oude kerk zo sterk kon groeien, was de verbondenheid tussen de eerste christenen. In de ziekenhuisgemeenschap liggen hier voor de pastor bijzondere kansen. De pastor kan aanknopen bij belangrijke gebeurtenissen in het ziekenhuis. Het wel en wee samen delen verrijkt en verdiept het leven. De pastor heeft hier ten eerste een verbindingsfunctie door haar vele ontmoetingen op verschillende niveaus, door zorgvuldig liturgische diensten uit te werken, door het organiseren van de actiedag,... Ten tweede vraagt werken aan verbondenheid en gemeenschap aandacht voor de diversiteit in onze ziekenhuisgemeenschap. De verbondenheid uit zich anders in de sessie levens- en zingevingsvragen, anders in de pastoraal dragende groep, anders in de liturgie, anders bij een traumatische gebeurtenis, anders op een personeelsfeest of tijdens de bezinningsdag voor leidinggevend. Verbondenheid zie je enerzijds tussen mensen onderling en anderzijds tussen mensen en God. Beide voor een stuk het werk van de pastor.

¹⁶ De sessie gegeven door leden van de pastoraal dragende groep gebeuren onder supervisie van de pastor. De pastor komt maandelijks samen met deze medewerkers voor uitwisseling, bespreking en vorming.

3) VIEREN¹⁸ (*liturgia*)

De liturgie is een manier om nabijheid, verdieping en gemeenschapsvorming gelovig te verdichten. Bij het verzorgen van de vieringen willen we het levensverhaal van de mensen en het verhaal van God samenbrengen waardoor ze elkaar oplichten¹⁹. Wekelijks is er op zondag een eucharistieviering die een van onze priestermedewerkers voorgaat. Voor de viering doen we ook beroep op onze kosters en enkele Zusters van Liefde. De pastor en enkele medewerkers begeleiden beurtelings de vieringen. De mensen die niet in de mogelijkheid zijn om naar de dienst te komen, ontvangen de communie op de afdeling. Gebedsdiensten en bezinningsmomenten zijn uitgelezen momenten tot verdieping voor de mensen die minder vertrouwd zijn met de kerkelijke taal. We voorzien gebedsmomenten en/of bezinningsmomenten op de afdeling bij een overlijden. Bezinningen gebeuren ook op Goede Vrijdag of bij feestelijkheden op een afdeling. Wekelijks bezoekt een priester de gerontopsychiatrische afdeling voor een gebedsdienst of een eucharistieviering.

De pastor kan bij een naderend levenseinde, na overleg met de familie en het team ook gevraagd worden voor een stervenswijding of een gelovig afscheidsritueel. Indien uitdrukkelijk gevraagd roept de pastor een priester voor het sacrament van de ziekenzalving. Twee keer per jaar voorzien we op de gerontopsychiatrische afdeling een gemeenschappelijke ziekenzalving.

5) INZET VOOR MENSWAARDIGHEID²⁰(*diakonia*)

Pastorale zorg realiseert zich ten slotte ook in de inzet voor menswaardigheid zoals Jezus dat tot in de uiterste consequenties heeft voorgeleefd²¹. In het PZ Sancta Maria uit zich dit in zorgzame omgang met elkaar, in solidaire betrokkenheid met patiënten en medewerkers en het bouwen aan een rechtvaardige samenleving. Concreet realiseren het ene jaar een actiedag waar we ons als ziekenhuis solidair betonen met een project uit de gezondheidszorg in de Derde Wereld. Deze actiedag wisselen we het andere jaar af met een sponsortocht ten voor dele van een project uit de vierde wereld.

Vanuit de definitie van ‘Diaconie’ benadrukken we nog eens onze visie dat pastoraat niet enkel het werk is van de pastor. ‘Diaconie is het handelen vanuit de christelijke gemeenschap of andere door het evangelie geïnspireerde groepen of bewegingen dat gericht is op het voorkomen, opheffen, verminderen dan wel mee uitbouwen van met name sociaalmaatschappelijke nood van individuen en van groepen mensen, en op het scheppen van rechtmatige verhoudingen.’²²Dit wil zeggen dat elk werk in Sancta Maria diaconie is. Patiënten wassen, medicatie voorschrijven, het therapeutisch gesprek, het onderhoud van de

¹⁸ *Ibid.*, p 8.

¹⁹ *Ibid.*, p 8.

²⁰ *Ibid.*, p 8.

²¹ *Ibid.*, p 8.

²² Definitie uit : ‘Barmhartigheid en Gerechtigheid’ handboek diaconie.

kamers, ergotherapie, mensen aanzetten tot beweging, pijnen verlichten door kinésithérapie, verhelpen van technische defecten, het werk van de tuinman, het besturen van een instelling, werken in de keuken, patiënten administratief ondersteunen, de sleutelfunctie van de receptie, de personeelsadministratie of de coördinatie van een verpleegafdeling of dienst. Elke medewerker wordt opgeroepen om het werk binnen christelijk perspectief te zien. Iedereen kan getuigen van zijn christelijke inspiratie doorheen zijn werk door op er uitdrukkelijke of op een stille manier te getuigen of open te staan voor existentiële noden en vragen.

D. ZOALS EENS OP WEG NAAR EMMAÜS...

a) Pastoraat en hulpverlening: overeenkomst en onderscheid

Vanuit een holistische multidisciplinaire benadering in de zorg voor de hele mens, kan ook de pastor zijn bijdrage leveren tot heling, ondersteuning, begeleiding en verzoening in het leven van mensen. Wat de pastor gemeenschappelijk heeft met andere hulpverleners in de geestelijke gezondheidszorg is het streven naar verdieping in individuele gesprekken en groeps gesprekken. Inhoudelijk komen vaak dezelfde thema's aan bod: fragmenten of hele episodes uit het levensverhaal van de pastorant, ervaring van onmacht en leegte, worstelen met rouw en verlies, knagende schuldgevoelens,...²³.

Wat het effect betreft van de interventies, is het onderscheid vaak eveneens moeilijk te maken. De pastor is geen psychotherapeut, maar toch valt niet te ontkennen dat pastorale gesprekken soms een helend, therapeutisch effect hebben. Het onderscheid tussen de pastor en de hulpverleners ligt niet zozeer op het vlak van de inhoud, het effect of de kwaliteit van de begeleidingsrelaties. Het verschil situeert zich vooral vanuit het perspectief van de begeleiding.²⁴

b) Levensproblemen

Therapeuten en andere hulpverleners concentreren zich vooral op *levensproblemen* en richten zich in eerste instantie op het herstel of de versterking van het psychisch, sociaal en lichamelijk functioneren²⁵.

c) Levensvragen

Vanuit de eigen theologische achtergrond concentreert de pastor zich op de *levensvragen*: Vanwaar kom ik? Wat doe ik hier? Wat ervaar ik nu: leegte, wanhoop, verdriet, hoop, moed, verwarring, eenzaamheid? Waar ga ik naar toe? Waarom gebeurt me dit? Is er nog een (ander) leven mogelijk? De pastorant brengt tijdens gesprekken met de pastor opvattingen, beelden, metaforen, emoties, levensstijlen, gedragingen, rituelen, gewoonten of rollen ter sprake die voor hem/haar verwijzen naar de religieuze dimensie van hun bestaan. Ook dit vraagt professionalisering en deskundigheid. De eigenheid van de pastor is dat de verhouding van de pastor met de pastorant op een ander niveau ligt dan de relatie hulpverlener – hulpvrager.

'Zoals eens op weg naar Emmaüs'²⁶, wil de pastor getuigend en ondersteunend mee op weg gaan met de 'mens' in zijn/haar concrete nood en met zijn/haar vraag die zich op dat (crisis)moment voordoet. De pastor wil er zijn om in het leven van alle dag ruimte te bieden voor de levensvragen vanuit een verbondenheid

²³ *Ibid.*, p 9.

²⁴ *Ibid.*, p 9.

²⁵ *Ibid.*, p 9.

²⁶ Zoals eens op weg naar Emmaüs, Lc. 24 13-35, de volledige tekst is opgenomen in de bijlage.

MET GOD

EN MET DE KERK (christelijke instelling, bisdom, ruimere gemeenschap).

Tijd en ruimte geven om vragen, gedachten en noden, stotterend, misschien vloekend uit te laten spreken, de levensvragen en –gedachten helpen te kaderen. Een pastoraal gesprek brengt een dubbele beweging teweeg. De wereld van de pastor en de wereld van de pastorant ontmoeten elkaar. En de Geest waait....

Indien het nodig is of de tijd rijp is, gaan ze samen op zoek naar integratie of nieuwe richting of betekenisgeving²⁷.

E. EEN STAFDIENST TUSSEN INTEGRATIE EN VRIJPLAATS

De functie van de pastor staat in het organogram omschreven als een stafdienst. Enerzijds omdat het haar taak is om binnen het geheel van de instelling blijvend zorg te dragen voor de existentiële en spirituele dimensie van de mensen²⁸. Anderzijds is het de taak om in de voorziening creatief mee te ijveren voor een eigentijdse vertaling en verdere realisering van de gelovige inspiratie. Deze dubbele opdracht haalt men het best vanuit een stafdienst.

Om dit waar te maken is het nodig dat de pastorale dienst een geïntegreerde plaats heeft in het geheel van de instelling. In het PZ Sancta Maria beweegt de pastor zich vrij in het ziekenhuis. Indien nodig woont zij overlegmomenten en vergaderingen bij. De sessies levens- en zingevingsvragen zijn gepland in het therapieooster. Medewerkers en patiënten kunnen deelnemen aan pastorale activiteiten binnen de werk- of therapie-uren. De pastorale dienst is opgenomen op intranet. In de nieuwe behandelplannen zal systematisch aandacht besteed worden aan de existentiële dimensie van de patiënten. We spreken in die zin over een ‘samenwerkingsintegratie’²⁹ van de pastor.

Zoals reeds gesteld is het pastorale gesprek geen therapie. Het gesprek bevindt zich op het niveau van mens tot mens. Dit gebeurt vanuit een christelijke, helende en deskundig correcte grondhouding. We beklemtonen het pastorale gesprek als vrijplaats of asielruimte³⁰: een ruimte waar mensen op adem kunnen komen en ongedwongen en in alle vertrouwen met hun beleving en vragen terecht in de wetenschap dat wat zij zeggen hier blijft en niet verder gaat.

Om de vrijplaats te garanderen van het pastorale gesprek is het niet goed dat de pastor volledig opgaat in het behandelteam. We zouden de pastorant een asielruimte ontnemen. Anderzijds komt het de pastorant, de pastor én de instelling ten goede om transparant te zijn in haar pastoraal handelen. Goede en regelmatige contacten met de verschillende geledingen op de werkvloer zijn daarom nodig.

De pastor overlegt op alle niveaus: met de Raad van Bestuur en met de directie. Indien het de pastor aanbelangt woont ze de vergaderingen met de directie en met de coördinatoren en logistieke diensthoofden bij. Wat patiëntenzorg betreft zijn er vooral informele contacten met de teamleden (vooral patiëntenbegeleider en psycholoog).

²⁷ De pastor in het PZ Sancta Maria werkt vanuit een narratief hermeneutische pastoraal kader. In de bijlage wordt het hermeneutisch pastoraal model verder uitgewerkt.

²⁸ *Ibid.*, p 10.

²⁹ A, Liégeois ea, *Pastoraat tussen vrijplaats en integratie*, in *Geestkracht, pastoraat en geestelijke gezondheidszorg* Halewijn, Antwerpen, 2004, p. 83.

³⁰ BROEDER VAN LIEFDE, WERKGROEP PASTORES IN DE GGZ, *Pastoraat in de geestelijke gezondheidszorg bij de Broeders van Liefde*, visietekst – maart 2004, Provinciaalder Broeders van Liefde, Gent, p. 11.

Hoe belangrijk deze vrijplaatsfunctie van het gesprek ook is, toch zal hier in sommige gevallen van afgeweken worden. Bijvoorbeeld bij sommige individuele begeleidingen die de pastor in nauwe samenwerking met een interdisciplinair team aangaat. Of waar uit een gesprek blijkt dat er ernstige schade aan de integriteit of de gezondheid van de pastorant of van derden dreigt.³¹ Het afwijken van de vrijplaats zal altijd in overleg met de pastorant gebeuren. De pastor probeert eerst de pastorant te motiveren om zelf de informatie door te geven of hem om toestemming vragen om dit als pastor te mogen doen. De beslissing om de vrijplaats te doorbreken zal zorgvuldig gebeuren vanuit de overwegingen : waarom doet men dit? Aan wie geeft men de informatie? Wat geeft men door en op welke wijze?³² Deze beslissingen neemt de pastor vanuit de meest mogelijke respectvolle houding en collegiale opstelling.

F. BASISVOORWAARDEN VOOR PASTORAAT IN HET PZ SANCTA MARIA

De realisering van pastorale zorg in het christelijk geïnspireerd ziekenhuis Sancta Maria veronderstelt onderstaande basisvoorwaarden.

1. Integratie.
De pastorale zorg is een volwaardig onderdeel in de integrale zorgverlening in het PZ Sancta Maria.
2. Aandacht voor het existentiële.
Men vraagt van elke medewerker respect en openheid voor zingeving, religieuze beleving en pastorale zorg. Zij kan hiertoe tijdens de uren de nodige vorming krijgen via de vergaderingen van de pastoraal dragende groep, via de personeelsbezinning en via individuele contacten met de pastor.
3. Staffunctie.
De pastor werkt in een staffunctie. Ieder jaar wil de pastorale dienst zich engageren om een jaarplanning en beleidsplanning te brengen bij de directie.
4. Personeelsbezetting.
De realiteit is dat er 1 fulltime pastor aan het werk is in het PZ Sancta Maria voor 297 bedden en dagverblijven. De V.V.I.-norm adviseert vanaf 200 bedden 1 voltijdse opdracht en dat per 100 bijkomende bedden de pastorale dienst met een halftijdse opdracht versterkt wordt.³³

³¹ A, Liégeois ea, *Pastoraat tussen vrijplaats en integratie*, in *Geestkracht, pastoraat en geestelijke gezondheidszorg* Halewijn, Antwerpen, 2004, p. 79.

³² *Ibid.*, p 78.

³³ Het vergt veel draagkracht om als pastor in een solopositie de pastorale zorg in een instelling van die grootte te verzorgen. Door het strakke werkschema van sessies voorbereiden en sessies geven, de zorg voor de liturgie, geplande pastorale gesprekken, is er minder plaats voor belangrijke 'onverwachte' gebeurtenissen die pastorale aandacht vragen. De pastor ervaart dit sterk tijdens liturgisch drukke tijden en specifieke acties. Omdat de pastor alleen werkt is de continuïteit van de sessies dan niet verzekerd. De pastorale zorg kan dan op drukke momenten niet voldoende uitgewerkt worden.

5. Structuren en kanalen.

Het is belangrijk dat de pastor over het pastoraal beleid overlegt met de verschillende hiërarchische structuren in het ziekenhuis. Enerzijds omwille van de integratie en transparantie. Anderzijds wordt op die manier het pastoraal beleid gedragen door de hele instelling. De pastor overlegt minstens 1 keer per jaar met de Raad van Bestuur. Indien nodig gebeurt dit meer. Eveneens overlegt de pastor minstens 1 keer per jaar of meer met de voltallige directie. De pastor richt zich ook regelmatig tot de directeur patiëntenzorg. Indien het de pastor aanbelangt woont ze de vergaderingen met de directie en de coördinatoren en logistieke diensthoofden bij.

Elke maand komt de pastoraal dragende groep samen. Het zijn medewerkers die op hun afdeling en dienst pastoraat concreet dragen en uitwerken.

Voor de eucharistievieringen en voor het bedienen van de sacramenten doet de pastor beroep op priestermedewerkers.

De pastor wordt bijgestaan door twee vrijwilligers die koster zijn. Enkele Zusters van Liefde ondersteunen de pastor bij de zondagsvieringen.

Op zondag worden de eucharistievieringen in een beurtrol begeleid door de pastor en twee medewerkers.

6. Vorming.

Goede pastorale begeleiding veronderstelt dat er geïnvesteerd wordt in de nodige vorming, training, intervisie en supervisie. Integrale kwaliteitszorg is dus ook op het ziekenhuispastoraat van toepassing.

In de mate van het mogelijke schrijft de pastor zich in voor het interne vormingsaanbod. Er wordt deelgenomen aan supervisie voor pastores aangeboden door het bisdom.

De pastor heeft ook een brugfunctie door contacten met het bisdom en de ruime kerkgemeenschap. De pastor woont de vergaderingen van de werkgroep pastoraal voor de ziekenhuizen van Limburg bij. Om de twee maanden gaat de pastor, indien mogelijk, naar de ontmoetingen van de pastores Limburg.

7. Infrastructuur en middelen.

Voor de pastoranten is de stille ruimte altijd toegankelijk. De kapel is enkel toegankelijk tijdens eucharistievieringen.

De pastor beschikt over een eigen bureel met PC en een gespreksruimte.

TOT BESLUIT

Deze tekst is een poging om de pastorale zorg in het PZ Sancta Maria vanuit een hedendaagse zinvolle samenwerkingsintegratie te beschrijven. Onze inspiratie haalden we bij de visietekst van de Broeders van Liefde over pastoraat in de Geestelijke Gezondheidszorg. De uitwerking

is op maat van het PZ Sancta Maria. De tekst vertelt wat er nu gebeurt aan pastorale zorg vanuit een eigen visie op pastoraat binnen de mogelijkheden van de pastor en de instelling.

Maar de boom groeit verder....

Deze tekst is niet af.

Pastorale zorg is nooit af.

Maar we geloven dat de 'Geest waait...'

Hilde Schmitz, juni 2007.

BIJLAGE

Het narratief hermeneutisch pastoraalmodel³⁴

Het woord pastor komt uit het Latijn en betekent 'herder'. Een herder gaat mee 'op weg'. Pastoraat betekent dus mee-gaan, *zoals eens op weg naar Emmaüs...*³⁵

³⁴ Dit onderdeel is een eigen verwerking van colleges en seminaries gevolgd tijdens de vormingsweek over hermeneutische pastoraal in de Abdij van Averbode, gegeven door prof. Depoortere, prof. Demasure en A. Vandenhoeck, februari 2003.

³⁵ Janet Brooks-Gerloff, Unterwegs nach Emmaus, Benediktinerabtei Kornelimünster.

Pastoraat is van alle tijden... maar die tijden veranderen. Daarom past ze zich aan de tijdsgeest. In grote lijnen kan je de evolutie van de pastorale zorg in drie modellen gieten.

1) In het verre verleden werd op een kerygmatische manier aan pastoraat gedaan. Pastoraat was bedoeld als verkondiging. De pastor was de vertegenwoordiger van Christus. Het pastorale gesprek (dikwijls biechtgesprek) probeerde het leven van de mens in overeenstemming te brengen met de kerkelijke leer. De christelijke leer stond centraal tijdens het gesprek. De pastorant werd ondergewaardeerd.

2) Vanaf de jaren 70 zien we een therapeutische accent tijdens het gesprek. Pastoraat werd 'herderen' met drie functies; helen, (onder-)steunen en (bege-)leiden. De pastor was een counselor, de herder in navolging van Christus. Het gesprek was educatief, non-directief en gericht op de zelfverwerkelijking van de pastorant. Centraal stond de psychologie. Je kan spreken over de onderwaardering van de christelijke traditie.

3) Onder invloed van P. Ricœur evolueert pastoraat vandaag naar een hermeneutisch, narratief model³⁶. Door het (levens-)verhaal van de pastorant te verbinden met het christelijke verhaal brengt men tijdens de gesprekken een verandering (transformatie) tot stand waardoor het levensverhaal weer 'vlot' getrokken wordt. Pastoraat wordt dan verstaan als betekenis- of zingeving. De pastor is drager van verhalen: de verhalen van mensen en de verhalen van de christelijke traditie. Het godsbeeld van waaruit het gesprek verloopt, legt de nadruk op de Geest (die waait...).

Gesprekvoering gebeurt in drie fases:

- eerste fase: levensverhaal beluisteren;
- tweede fase: eigen inbreng van pastor (gespreksvaardigheden, counseling, verhalen, symbolen, metaforen, rituelen);
- derde fase: beiden bekijken de werkelijkheid op een andere manier.

Het geheel staat in het teken van het proces van betekenisgeving.

Het gesprek brengt een beweging in beide richtingen teweeg. De wereld (bagage) van de pastor en de wereld (bagage) van de pastorant ontmoeten elkaar.

In dit hermeneutisch narratief model is er plaats voor de christelijke traditie (met haar verhalen metaforen,...) én de psychologie.

4) 'Zoals eens op weg naar Emmaüs'

Ter verdieping brengen we nu de tekst Lucas 24, 13- 35: Gesprekken op weg naar Emmaüs

[13] Diezelfde dag gingen twee van de leerlingen op weg naar een dorp dat Emmaüs heet en zestig stadië van Jeruzalem verwijderd ligt. [14] Ze spraken met elkaar over alles wat er was voorgevallen. [15] Terwijl ze zo met elkaar in gesprek waren, kwam Jezus zelf naar hen toe en liep met hen mee, [16] maar hun blik werd vertroebeld, zodat ze hem niet herkenden. [17] Hij vroeg hun: 'Waar loopt u toch over te praten?' Daarop bleven ze somber gestemd staan. [18] Een van hen, die Kleopas heette, antwoordde: 'Bent u dan de enige vreemdeling in Jeruzalem die niet weet wat daar deze dagen gebeurd is?' [19] Jezus vroeg hun: 'Wat dan?' Ze antwoordden: 'Wat er gebeurd is met Jezus uit Nazaret, een machtig profeet in woord en daad in de ogen van God en van het hele volk. [20] Onze hogepriesters en leiders hebben hem ter dood laten veroordelen en laten kruisigen. [21] Wij leefden in de hoop dat hij degene was

³⁶ Idem.

die Israël zou bevrijden, maar inmiddels is het de derde dag sinds dit alles gebeurd is. [22] Bovendien hebben enkele vrouwen uit ons midden ons in verwarring gebracht. Toen ze vanmorgen vroeg naar het graf gingen, [23] vonden ze zijn lichaam daar niet en ze kwamen zeggen dat er engelen aan hen waren verschenen. De engelen zeiden dat hij leeft. [24] Een paar van ons zijn toen ook naar het graf gegaan en troffen het aan zoals de vrouwen hadden gezegd, maar Jezus zagen ze niet.' [25] Toen zei hij tegen hen: 'Hebt u dan zo weinig verstand en bent u zo traag van begrip dat u niet gelooft in alles wat de profeten gezegd hebben?' [26] Moest de messias al dat lijden niet ondergaan om zijn glorie binnen te gaan?' [27] Daarna verklaarde hij hun wat er in al de Schriften over hem geschreven stond, en hij begon bij Mozes en de Profeten.

[28] Ze naderden het dorp waarheen ze op weg waren. Jezus deed alsof hij verder wilde reizen. [29] Maar ze drongen er sterk bij hem op aan om dat niet te doen en zeiden: 'Blijf bij ons, want het is bijna avond en de dag loopt ten einde.' Hij ging mee het dorp in en bleef bij hen. [30] Toen hij met hen aan tafel aanlag, nam hij het brood, sprak het zegengebed uit, brak het en gaf het hun. [31] Nu werden hun ogen geopend en herkenden ze hem. Maar hij werd onttrokken aan hun blik. [32] Daarop zeiden ze tegen elkaar: 'Brandde ons hart niet toen hij onderweg met ons sprak en de Schriften voor ons ontsloot?' [33] Ze stonden op en gingen meteen terug naar Jeruzalem, waar ze de elf en de anderen aantroffen, [34] die tegen hen zeiden: 'De Heer is werkelijk uit de dood opgewekt en hij is aan Simon verschenen!' [35] De twee leerlingen vertelden wat er onderweg gebeurd was en hoe hij zich aan hen kenbaar had gemaakt door het breken van het brood.

'Zoals eens op weg naar Emmaüs' (Lc. 24, 13-35) gaat de pastor mee op tocht zoals Jezus deed: een mens voor de mensen te zijn. Jezus laat de leerlingen die ontgoocheld zijn en geen uitzicht meer hebben, hun verhaal doen, zonder ze te onderbreken. In een tweede fase brengt Jezus het verhaal van de leerlingen samen met de traditie ('Hij verklaarde hen wat er in de Schriften geschreven stond'). Stilaan voelen de leerlingen 'hoe hun hart brandt'. In de tekenen van het breken van het brood komen de leerlingen tot herkenning. Ten slotte krijgt hun eigen verhaal weer zin. Ze kunnen weer opstaan en naar Jeruzalem trekken... de plaats van hoop en toekomst.

De inhoud van het pastoraal gesprek

Hoewel pastorale gesprekken spontaan moeten zijn, heeft de pastor een kapstok nodig om zichzelf te toetsen. Vanuit eigen ervaringen in de praktijk kiezen we voor een combinatie van 2 uitgewerkte methodieken: het narratief hermeneutisch model (reeds beschreven) en The Discipline.

Onderstaand schema is gebaseerd op *The Discipline*³⁷. Dit gebruikt de pastor als werkschema bij een individueel gesprek.

- CONTACT: 0 Op eigen initiatief
- 0 Op doorverwijzing van....
- 0 Andere.....

- REDEN CONTACT:

- LEVENSBESCHOUWING ZOALS DE PASTORANT DIE BESCHRIJFT:

1) HET LEVENSVERRHAAL...

2) INTERVENTIES , INBRENG VAN PASTOR

HOOP(nu)? KRACHTBRONNEN.....

- Wat is er nog heilig?
- Wat geeft (nog) zin en betekenis?
- Hoop? (toekomst)

NODEN

- zoekend geloof
- ontgoocheling in God
- belastend godsbeeld
- ondersteunend godsbeeld

³⁷ The Discipline werd ontwikkeld in Amerika, in het Barnes-Jewish Hospital – Washington University Medical Center, St Louis. Het is een structuur die gedestilleerd is uit gesprekservaringen van pastores. Het schema dat we brengen is een samenvatting van documenten gekregen van Dra A. Vandenhoeck, teksten van een werkcollege van de faculteit godgeleerdheid van de K.u.Leuven op 26 februari 2003.

- op zoek naar troost, begrip
- conflict in relaties
- waarden in relaties
- omgaan met levensverandering
- fundamentele eenzaamheid
- zorg naar het einde van het leven
- zoeken naar zinvolheid of betekenis
- zoeken naar hoop
- rouw en verdriet
- uitklaren van waarden
- herbekijken van de toekomst
- schuldgevoelens
- conflict in geloof
- religieus geloof of praktijk
- relatie met het Heilige
- ethische vragen of zorgen
- waarden of geloof in het nemen van beslissingen
- delen van spirituele groei
- angst
- onzekerheid
- gebrek aan fundamenteel vertrouwen
- loslaten
- rechtvaardigheid
- ventileren, uitspreken
- andere:...

DOEL: Wat wil de pastor/pastorant met het gesprek bereiken?

INTERVENTIES

- actief luisteren
- ondersteunende en bevestigende dialoog
- confrontatie
- crisisopvang
- rouwbegeleiding
- stervensbegeleiding
- gebed.....
- rituelen.....
- uitleg/ wegwijs maken.....
- catechetisch gesprek.....
- non-verbale.....
- werken met verhalen uit de christelijke traditie.....
- werken met verhalen uit andere religieuze en culturele tradities.....
- werken met symbolen, metaforen.....
- werken met poëzie.....
- samen voorbereiden gebedsdienst, eucharistieviering....

3) DE WERELD WORDT ANDERS

relatie met God / godsbeeld benoemd/uitgeklard/hersteld/.....

verminderde angst
ervaart ondersteunende aanwezigheid
waarden uitgeklaard
krachtbronnen geïdentificeerd
voelt zich verbonden
voelt zich verbonden met het heilige
voelt zich gehoord
spirituele krachtbronnen geïdentificeerd
levensverhaal verkend
ruimte gemaakt voor beleving schuld
rouwen mogelijk gemaakt
verwerking en integratie mogelijk gemaakt
hoop benoemd/uitgeklaard/hersteld/hervormd
relaties benoemd/geëngageerd

Mens voor de mensen zijn, Marcel Weemaes

Mens voor de mensen zijn, herder als God,
trooster voor groot en klein, zo lief als God.
Van God gezonden zijn, deemoedig en vrij,
teken van vrede zijn, zo trouw als Hij.

Genade zaait Hij als zaad in hun hart,
Zijn Geest vernieuwt de tijd en heelt de smart.
Mens voor de mensen zijn, herder als God,
trooster voor groot en klein, zo lief als God.

Zieken omarmen, hun tranen verstaan,
met hen de kruisweg ten einde gaan.
Mens voor de mensen zijn, herder als God,
trooster voor groot en klein, zo lief als God.

Gods woorden spreken aanstekelijk echt,
Zijn liefde tonen en doen wat Hij zegt.
Mens voor de mensen zijn, herder als God,
trooster voor groot en klein, zo lief als God.

Klein met de kleinen zijn, vriend onverwacht,
niet op zichzelf maar op and'ren bedacht.
Mens voor de mensen zijn, herder als God,
trooster voor groot en klein, zo lief als God.

Licht in het duister zijn, laaiende vlam,
mens van vertrouwen zijn, zijn wie men kan.
Mens voor de mensen zijn, herder als God,
trooster voor groot en klein, zo lief als God

God roept zijn mensen, Hij roept ze met naam
opdat zij toegewijd zijn wegen gaan.
Mens voor de mensen zijn, herder als God,
trooster voor groot en klein, zo lief als God.

Mens voor de mensen zijn, herder als God,
trooster voor groot en klein, zo lief als God.
Van God gezonden zijn, deemoedig en vrij,
teken van vrede zijn, zo trouw als Hij.

Marcel Weemaes